

**Zasady podlegania ubezpieczeniom
społecznym i ubezpieczeniu
zdrowotnemu osób przebywających
na urlopie wychowawczym lub
pobierających zasiłek macierzyński**

ZAKŁAD
UBEZPIECZEŃ
SPOŁECZNYCH

Poradnik

Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym
i ubezpieczeniu zdrowotnemu osób przebywających
na urlopie wychowawczym lub pobierających
zasiłek macierzyński

Stan prawny na 1 stycznia 2023 r.

Poradnik jest dostępny bezpłatnie w serwisie www.zus.pl

WAŻNE

Poradnik odnosi się do aktualnego stanu prawnego.

Spis treści

I. Podleganie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym	4
1. Osoby przebywające na urlopie wychowawczym	4
2. Osoby pobierające zasiłek macierzyński lub zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego	8
II. Podstawa wymiaru oraz wysokość składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	9
1. Osoby przebywające na urlopie wychowawczym	9
2. Osoby pobierające zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego	12
3. Wysokość składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	15
III. Podleganie ubezpieczeniu zdrowotnemu, podstawa wymiaru oraz wysokość składki	16
1. Osoby przebywające na urlopie wychowawczym	16
2. Osoby pobierające zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego	20
IV. Zgłaszanie do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego oraz rozliczanie należnych składek	20
1. Osoby przebywające na urlopie wychowawczym	20
2. Osoby pobierające zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego	25
Załączniki	37
Wykaz aktów prawnych	44

I. Podleganie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym

Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym osób przebywających na urlopie wychowawczym lub pobierających zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego reguluje ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Osoby te obowiązkowo podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym od dnia spełnienia warunków do podlegania tym ubezpieczeniom do dnia zaprzestania spełniania tych warunków. Osoby te nie podlegają ubezpieczeniom chorobowemu i wypadkowemu.

1. Osoby przebywające na urlopie wychowawczym

Osoby przebywające na urlopiach wychowawczych podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym tylko wówczas, gdy nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie posiadają innych tytułów powodujących obowiązek ubezpieczeń społecznych.

Przykładowe sytuacje, w jakich osoby nie podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym przedstawia poniższa tabela.

Ubezpieczony	Tytuł ubezpieczenia	Charakter ubezpieczenia
Osoba przebywająca na urlopie wychowawczym	Stosunek pracy (osoba podjęta dodatkowe zatrudnienie u własnego lub innego pracodawcy). Umowa o pracę nakładczą. Członkostwo w rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub spółdzielni kółek rolniczych. Wykonywanie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Prowadzenie pozarolniczej działalności. Współpraca przy wykonywaniu umowy agencyjnej lub zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Wykonywanie współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności. Pobieranie uposażenia posła lub senatora.	N/O

	Bycie posłem do Parlamentu Europejskiego wybranym w RP. Pobieranie stypendium sportowego. Pobieranie stypendium dla słuchaczy Krajowej Szkoły Administracji Publicznej im. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego. Wykonywanie pracy na podstawie skierowania do pracy, w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania. Posiadanie statusu duchownego. Odbywanie ćwiczeń wojskowych.	
	Ustalono prawo do emerytury lub renty	N

N - osoba z tego tytułu nie podlega ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym.

O - ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tego tytułu są obowiązkowe.

Z zamieszczonej wyżej tabeli m.in. wynika, że:

- osoba przebywająca na urlopie wychowawczym nie podlega ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym, jeżeli ma ustalone prawo do emerytury lub renty.

WAŻNE

Pod pojęciem **renta** należy rozumieć świadczenie pieniężne z systemu ubezpieczenia społecznego (realizowanego w naszym kraju przez ZUS i KRUS) bądź zaopatrzenia emerytalnego (np. żołnierzy zawodowych czy funkcjonariuszy Policji). Nie ma przy tym znaczenia, czy jest to renta z polskiego czy zagranicznego systemu ubezpieczenia, bądź zaopatrzenia społecznego.

Nie **jest rentą** m.in. renta wypłacana na podstawie przepisów prawa cywilnego (np. renta wyrównawcza) czy renta socjalna. Podobnie jak w przypadku renty, również w przypadku emerytury, nie ma znaczenia, czy jest to emerytura z polskiego, czy zagranicznego systemu ubezpieczenia bądź zaopatrzenia społecznego.

- Jeżeli w okresie przebywania na urlopie wychowawczym osoba pobiera równocześnie stypendium sportowe, nie może być objęta obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z tytułu przebywania na urlopie

wychowawczym gdyż posiada inny tytuł do obowiązkowych ubezpieczeń.

- Jeżeli w okresie przebywania na urlopie wychowawczym osoba wykonuje umowę zlecenia (zawartą z własnym pracodawcą lub innym podmiotem albo zawartą z innym podmiotem, ale wykonywaną na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy), to w okresie wykonywania tej umowy podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym jako zleceniobiorca, nie podlega natomiast ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym. W tym przypadku, przy ustalaniu obowiązku ubezpieczeń społecznych, nie ma znaczenia, że osoba ta nadal posiada status pracownika.
- Jeżeli w okresie przebywania na urlopie wychowawczym osoba wykonuje pracę np. na podstawie dwóch umów zlecenia, wówczas osoba ta nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym.
- Jeżeli w okresie przebywania na urlopie wychowawczym osoba podejmuje prowadzenie pozarolniczej działalności, to z dniem rozpoczęcia jej prowadzenia, nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym. Podlega natomiast obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu prowadzenia tej działalności.
- Jeżeli osoba przebywająca na urlopie wychowawczym zawarła umowę o dzieło z własnym pracodawcą, w okresie wykonywania tej umowy **nadal podlega** ubezpieczeniom społecznym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym. W tym przypadku, przy ustalaniu obowiązku ubezpieczeń społecznych, nie ma znaczenia, że osoba ta nadal posiada status pracownika.
- Jeżeli osoba przebywająca na urlopie wychowawczym urodzi kolejne dziecko w trakcie trwania tego urlopu i nabywa tym samym prawo do zasiłku macierzyńskiego, to podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego.
- Osoba przebywająca na urlopie wychowawczym, posiadająca gospodarstwo rolne, podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym.

Osoba przebywająca na urlopie wychowawczym zobowiązana jest poinformować płatnika składek o ustaleniu prawa do emerytury lub renty albo o posiadaniu innego tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Przykładowy wzór oświadczenia w tej sprawie stanowi [załącznik 1](#) do niniejszego poradnika.

Dopóki płatnik składek nie uzyska wymienionego oświadczenia osoby przebywającej na urlopie wychowawczym - nie powinien sporządzać imiennych raportów miesięcznych za tę osobę.

Przykład 1

Elżbieta od 1 stycznia 2023 r. nabyła prawo do urlopu wychowawczego i od tego dnia jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym. W tym przypadku pozostawanie w stosunku pracy nie ma wpływu na podleganie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym. Jako innego tytułu do ubezpieczeń nie należy rozumieć tego tytułu, z którego osoba nabyła prawa do urlopu wychowawczego.

Przykład 2

Monika przebywa na urlopie wychowawczym i jednocześnie od 1 stycznia 2023 r. rozpoczyna prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej. Od 1 stycznia 2023 r. jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym, rentowymi i wypadkowemu z tytułu prowadzenia działalności. Nie jest natomiast objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym.

Przykład 3

Jola od 1 stycznia 2023 r. przebywa na urlopie wychowawczym. Od 1 lutego 2023 r. uzyskała prawo do renty rodzinnej. Z uwagi na ten fakt od 1 lutego 2023 r. ustaną jej ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym.

2. Osoby pobierające zasiłek macierzyński lub zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego

Osoby wykonujące pracę nakładczą, zleceniobiorcy lub osoby z nimi współpracujące, osoby prowadzące pozarolniczą działalność lub współpracujące przy wykonywaniu tej działalności, osoby wykonujące odpłatnie pracę na podstawie skierowania do pracy, w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania oraz duchowni, spełniający jednocześnie warunki do objęcia ich obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z tytułu **pobierania zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego**, podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pobierania tego zasiłku.

Mogą one jednak dobrowolnie, na swój wniosek, być objęte ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi także z pozostałych, wszystkich lub wybranych tytułów.

Pracownicy, członkowie spółdzielni, spełniający jednocześnie warunki do objęcia ich obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego, podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z obu tytułów.

Pracownik, który łączy urlop rodzicielski z wykonywaniem pracy u pracodawcy udzielającego tego urlopu na zasadach określonych w art. 182^{1e} Kodeksu pracy, podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, zarówno z tytułu stosunku pracy jak i z tytułu pobierania zasiłku przyznanego za okres tego urlopu. Pracownik może łączyć korzystanie z urlopu rodzicielskiego z wykonywaniem pracy u pracodawcy udzielającego tego urlopu w wymiarze nie wyższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy. W takim przypadku urlopu rodzicielskiego udziela się na pozostałą część wymiaru czasu pracy.

Osoby pobierające zasiłek macierzyński, które mają prawo do emerytury lub renty dalej podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego.

Przykład 4

Maria pobiera zasiłek macierzyński i dodatkowo podejmuje pracę na podstawie umowy zlecenia. Jest ona nadal obowiązkowo objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi

z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego, a z tytułu umowy zlecenia – ma możliwość przystąpienia dobrowolnie do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych. W przypadku przystąpienia dobrowolnie do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych jako zleceniobiorca, jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniem wypadkowym.

Przykład 5

Krystyna jest zatrudniona na podstawie 2 umów o pracę, 20 stycznia 2023 r. rodzi dziecko. Ma prawo do 2 zasiłków macierzyńskich, a zatem obowiązkowo jest objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z tytułu pobierania obu zasiłków.

II. Podstawa wymiaru oraz wysokość składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe

1. Osoby przebywające na urlopie wychowawczym

Od 1 stycznia 2012 r. podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób przebywających na urlopiach wychowawczych stanowi kwota 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, z zastrzeżeniem, że podstawa ta nie może być także wyższa niż przeciętne miesięczne wynagrodzenie wypłacone za okres 12 miesięcy kalendarzowych poprzedzających urlop wychowawczy. W stanie prawnym obowiązującym od 1 września 2013 r. podstawa wymiaru składek nie może być także niższa niż 75% kwoty minimalnego wynagrodzenia. Składka w nowej wysokości obowiązuje od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia danego roku.

Kwoty minimalnego wynagrodzenia oraz kwoty 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego można znaleźć na stronie

<https://www.zus.pl/baza-wiedzy/skladki-wskazniki-odsetki/wskazniki/podstawa-wymiaru-skladek-na-ubezpieczenia-emerytalne-i-rentowe-osob-przebywajacych-na-urlopach-wychowawczych>

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie pracownika, będące podstawą ustalenia podstawy wymiaru składek z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym, ustala się przez podzielenie wynagrodzenia osiągniętego przez ubezpieczonego

przez liczbę miesięcy, w których wynagrodzenie to zostało osiągnięte. Należy uwzględnić wynagrodzenie, o ile stanowiło ono podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie chorobowe. Jeżeli ubezpieczony korzystał z prawa do urlopu wychowawczego przed upływem 12-miesięcznego okresu zatrudnienia u danego płatnika, przy ustalaniu podstawy wymiaru składek należy uwzględnić przeciętne miesięczne wynagrodzenie za pełne miesiące kalendarzowe ubezpieczenia uzyskane u danego płatnika. Jeżeli urlop wychowawczy rozpoczął się przed upływem pełnego miesiąca kalendarzowego ubezpieczenia, do ustalenia podstawy wymiaru składek należy przyjąć wynagrodzenie, które ubezpieczony będący pracownikiem osiągnąłby, gdyby pracował pełny miesiąc kalendarzowy.

Kwotę ustalonej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym zmniejsza się proporcjonalnie, jeżeli tytuł do ubezpieczeń (przebywanie na urlopie wychowawczym) powstał lub ustał w trakcie miesiąca. Dotyczy to zarówno przypadku, gdy podstawa wymiaru odpowiada 60% prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, minimalnemu wynagrodzeniu lub kwocie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia.

Szczegółowe wyjaśnienia dotyczące zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym można znaleźć na stronie Zakładu – [https://www.zus.pl/-/zasady-ustalania-podstawy-wymiaru-skladek-na-ubezpieczenia-emerytalne-i-rentowe-osob-przebywajacych-na-urlopach-wychowawczych?redirect=%2Fbaza-wiedzy%](https://www.zus.pl/-/zasady-ustalania-podstawy-wymiaru-skladek-na-ubezpieczenia-emerytalne-i-rentowe-osob-przebywajacych-na-urlopach-wychowawczych?redirect=%2Fbaza-wiedzy%2F)

Przy ustalaniu kwoty przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, o którym mowa w art. 18 ust. 14 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, należy przez analogię stosować wyjaśnienia zawarte w Komentarzu do ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa w zakresie dotyczącym ustalania podstawy wymiaru zasiłku chorobowego dla osób będących pracownikami.

Szczegółowe informacje dostępne na stronie internetowej Zakładu –

<https://www.zus.pl/documents/10182/24202/Komentarz+do+ustawy+o+%C5%9Bwiadczeniach+pieni%C4%99%C5%BCnych+z+ubezpieczenia+spo%C5%82ecznego+w+r azie+choroby+i+macierzy%C5%84 stwa+kwiecie%C5%84+2022.pdf/7a31a278-8c06-cee4-3542-1d5bb8b36ad6?t=1650529981257>

Przykład 6

Agnieszka jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę od 20 stycznia 2022 r. Od 12 lutego 2023 r. przebywa na urlopie wychowawczym. Otrzymuje ona wynagrodzenie w stałej miesięcznej wysokości. Gdyby przepracowała wszystkie dni w lutym 2023 r. otrzymała- by wynagrodzenie w kwocie 4000 zł. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym za luty 2023 r. stanowi kwota 2428,57 zł tj. $[(4000:28) \times 17]$.

Przykład 7

Urszula jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę od 20 czerwca 2019 r. Zatrudniona była w $\frac{1}{2}$ wymiaru czasu pracy. W latach 2019-2021 z tytułu pracy otrzymywała wynagrodzenie stosownie do wymiaru czasu pracy tj. 50% kwoty minimalnego wynagrodzenia. Od 1 stycznia 2022 r. przebywa na urlopie wychowawczym. Podstawę wymiaru składek za okres od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. stanowi kwota 2257,50 zł, bowiem podstawa wymiaru składek nie może być niższa niż 75% kwoty minimalnego wynagrodzenia (w 2022 r. kwota minimalnego wynagrodzenia wynosi - 3010 zł).

Podstawy wymiaru składek osoby przebywającej na urlopie wychowawczym nie oblicza się na nowo, jeżeli przerwa pomiędzy okresami przebywania na tym urlopie (u tego samego pracodawcy) była:

- krótsza niż 1 miesiąc kalendarzowy (od 1 stycznia 2022 r.),
- krótsza niż 3 miesiące kalendarzowe (do 31 grudnia 2021 r.).

Przykład 8

Pracownica Ewa przebywała na urlopie wychowawczym od 20 lutego do 30 czerwca

2022 r. Od 1 lipca 2022 r. powróciła do pracy. Ewa wyraziła wolę przejścia na urlop wychowawczy ponownie od 28 lipca 2022 r. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia Ewy za okres urlopu wychowawczego od 28 lipca 2022 r. jest taka sama jak podstawa wymiaru składek za okres tego urlopu od 20 lutego do 30 czerwca 2022 r. Nie ustala się jej na nowo, ponieważ przerwa pomiędzy okresami urlopu wychowawczego nie przekroczyła 1 miesiąca kalendarzowego (pełny miesiąc kalendarzowy przypada na lipiec 2022 r.). Należy także pamiętać, że podstawę wymiaru składek za lipiec 2022 r. trzeba proporcjonalnie pomniejszyć, stosownie do okresu podlegania od 28 lipca 2022 r.

2. Osoby pobierające zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego.

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe **osób pobierających zasiłek macierzyński** stanowi kwota wypłaconego tego zasiłku.

W przypadku, gdy miesięczna kwota zasiłku macierzyńskiego pomniejszonego o zaliczkę na podatek dochodowy od osób fizycznych, obliczonego na zasadach przewidzianych w tej ustawie, jest niższa niż kwota świadczenia rodzicielskiego, określonego w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, kwotę zasiłku macierzyńskiego pomniejszonego o zaliczkę na podatek dochodowy od osób fizycznych podwyższa się do wysokości świadczenia rodzicielskiego. Zatem podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego dla poszczególnych osób stanowi kwota tego zasiłku po podwyższeniu. Oznacza to, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne osób pobierających zasiłek macierzyński (rozumiany według dotychczasowych zasad jako zasiłek w kwocie brutto, łącznie z zaliczką na podatek dochodowy od osób fizycznych) podwyższony do kwoty świadczenia rodzicielskiego, stanowi kwota po podwyższeniu uwzględniająca zaliczkę na podatek.

W przypadku, gdy ubezpieczony jest uprawiony do więcej niż jednego zasiłku macierzyńskiego, a łączna kwota zasiłków macierzyńskich pomniejszonych o zaliczkę na podatek dochodowy od osób fizycznych jest niższa od kwoty świadczenia rodzicielskiego, kwota podwyższenia zasiłku macierzyńskiego jest obliczana jako różnica między kwotą świadczenia rodzicielskiego, a łączną kwotą zasiłków macierzyńskich pomniejszonych o zaliczkę na podatek dochodowy ze wszystkich tytułów. Osoba uprawniona do zasiłku wskazuje płatnika składek zobowiązanego do naliczenia podwyższenia zasiłku.

Przykład 9

Zuzannie, w grudniu 2022 r. wypłacono zasiłek macierzyński w wysokości 3800 zł, za okres od 15 do 31 grudnia 2022 r. Kwota tego zasiłku stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

Przykład 10

Marianna otrzymała w grudniu 2022 r. zasiłek macierzyński w wysokości 2635,00 zł, za okres od 1 do 31 grudnia 2022 r. Równocześnie w okresie 10-12 grudnia 2022 r. wykonywała umowę zlecenia. Marianna jest objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego, a więc kwota tego zasiłku stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

Przykład 11

Płatnik ustalił kwotę zasiłku macierzyńskiego za okres od 1 do 31 marca 2022 r. na 240 zł. Zakładając, że zaliczka na podatek dochodowy od osób fizycznych od tej kwoty wynosi 43 zł, to zasiłek macierzyński po pomniejszeniu o tę zaliczkę wyniesie 197 zł. (240 zł – 43 zł). W związku z tym, płatnik zobowiązany jest podwyższyć kwotę tak ustalonego zasiłku do 1000 zł, czyli o 803 zł (1000 zł – 197 zł). Podstawę wymiaru składek stanowi suma kwoty zasiłku macierzyńskiego uwzględniająca zaliczkę na podatek 240 zł i kwoty podwyższenia zasiłku 803 zł, tj. kwota 1043 zł.

Przykład 12

Elżbieta ma prawo do dwóch zasiłków macierzyńskich: u płatników A i B. Płatnik A ustalił wysokość zasiłku macierzyńskiego za kwiecień 2022 r. w kwocie 240 zł. Zakładając, że zaliczka na podatek dochodowy od osób fizycznych od tej kwoty wynosi 43 zł, to zasiłek po

po pomniejszeniu o tę zaliczkę wyniesie 197 zł (240 zł – 43 zł). Płatnik B ustalił wysokość zasiłku macierzyńskiego za kwiecień 2022 r. na kwotę 480 zł. Zakładając, że zaliczka na podatek dochodowy od osób fizycznych od tej kwoty wynosi 86 zł, to zasiłek macierzyński po pomniejszeniu o tę zaliczkę wyniesie 394 zł (480 zł – 86 zł). Suma zasiłków macierzyńskich u płatników A i B za kwiecień 2022 r. po pomniejszeniu o zaliczkę na podatek dochodowy od osób fizycznych wynosi 591 zł (197 zł + 394 zł). Kwota podwyższenia zasiłku macierzyńskiego wyniesie 409 zł (1000 zł – 591 zł).

Elżbieta wskazała płatnika A jako zobowiązanego do naliczenia podwyższenia zasiłku macierzyńskiego, a więc:

- płatnik A wykazuje jako podstawę wymiaru składek kwotę odpowiadającą sumie kwoty zasiłku macierzyńskiego przed pomniejszeniem o zaliczkę na podatek i kwoty podwyższenia zasiłku, czyli 649 zł (240 zł + 409),
- płatnik B wykazuje jako podstawę wymiaru składek kwotę 480 zł, tj. kwotę zasiłku przed pomniejszeniem o zaliczkę na podatek.

Przykład 13

Pracodawca finansuje pracownicy – Aleksandrze - abonament medyczny, za okres pobierania zasiłku macierzyńskiego. Fakt finansowania tego abonamentu także takim pracowni- kom wynika z zapisów regulaminu pracy.

Zarówno pozostawanie w stosunku pracy, jak i pobieranie zasiłku macierzyńskiego, są odrębnymi tytułami do ubezpieczeń społecznych. Dlatego też w tym przypadku podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tej osoby z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego stanowi tylko kwota wypłaconego zasiłku macierzyńskiego. Od kwoty świadczenia w postaci abonamentu medycznego przysługującego w okresie podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego nie są należne składki na ubezpieczenia społeczne. Wyjątkiem byłyby przychody jakie uzyskałaby Aleksandra ze stosunku pracy należne za wcześniejszy okres świadczenia pracy (np. zaległe wynagrodzenie, premie, nagrody).

Przykład 14

Beata pobiera zasiłek macierzyński od 15 października 2022 r. Górną roczną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osiągnęła w połowie czerwca 2022 r. i począwszy od lipca pracodawca nie obliczał i nie wykazywał składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od przychodów ze stosunku pracy. Od 15 października 2022 r. Beata jest objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego. Z uwagi na osiągnięcie górnej rocznej podstawy wymiaru składek, pracodawca nie wykazuje składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od kwoty zasiłku macierzyńskiego do końca 2022 r.

WAŻNE

Należy pamiętać, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe jest ograniczona i w danym roku kalendarzowym nie może być wyższa od kwoty odpowiadającej trzydziestokrotności przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok kalendarzowy, określonego w ustawie budżetowej. Ograniczenie rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe dotyczy wszystkich tytułów do ubezpieczeń w danym roku kalendarzowym, z których od podstawy wymiaru obliczane były składki na wymienione ubezpieczenia (w tym również pobierania zasiłku macierzyńskiego lub przebywania na urlopie wychowawczym).

Kwoty trzydziestokrotności znajdziesz na stronie <http://www.zus.pl>

3. Wysokość składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe

Składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób przebywających na urloпах wychowawczych lub pobierających zasiłek macierzyński finansuje w całości budżet państwa. Wysokość składek na te ubezpieczenia, wyrażona w procentach, jest jednakowa dla wszystkich ubezpieczonych i wynosi:

- na ubezpieczenie emerytalne - **19,52%** podstawy wymiaru,

- na ubezpieczenia rentowe - 8,00% podstawy wymiaru.

III. Podleganie ubezpieczeniu zdrowotnemu, podstawa wymiaru oraz wysokość składki

1. Osoby przebywające na urlopie wychowawczym

Zasady podlegania ubezpieczeniu zdrowotnemu przez osoby przebywające na urlopie wychowawczym reguluje ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, która obowiązuje od 1 października 2004 r. Osoby te obowiązkowo podlegają ubezpieczeniu zdrowotnemu, o ile nie podlegają temu obowiązkowi z innego tytułu.

Przez podleganie ubezpieczeniu zdrowotnemu z innego tytułu należy rozumieć posiadanie (niezależnie od tytułu do ubezpieczenia zdrowotnego, jakim jest przebywanie na urlopie wychowawczym) innego tytułu rodzącego obowiązek ubezpieczenia zdrowotnego. Status członka rodziny nie zwalnia osoby przebywającej na urlopie wychowawczym z obowiązku podlegania ubezpieczeniu zdrowotnemu.

W przypadku zbiegu tytułów do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego, o których mowa w art. 66 ust. 1 ustawy, składka finansowana z budżetu państwa opłacana jest tylko wtedy, gdy nie ma innej podstawy do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia, zdrowotnego. W takim przypadku ubezpieczony ma obowiązek poinformować płatnika składek o opłacaniu składek z innego tytułu do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego.

W przypadku zbiegu tytułów do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego, o których mowa w art. 66 ust. 1 ustawy, gdy w ramach każdego z tych tytułów składka finansowana jest z budżetu państwa, składka jest opłacana wyłącznie z tytułu, który powstał najwcześniej. Jeżeli tytuły powstały równocześnie, składka jest opłacana z pierwszego zgłoszonego tytułu do objęcia ubezpieczeniem zdrowotnym.

Składka na ubezpieczenie zdrowotne za osoby przebywające na urlopie wychowawczym jest finansowana z budżetu państwa.

Przykłady ustalania obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym, w przypadku istnienia innego tytułu do ubezpieczenia zdrowotnego, obrazuje poniższa tabelka.

Ubezpieczony	Tytuł ubezpieczenia	Charakter ubezpieczenia
Osoba przebywająca na urlopie wychowawczym	Stosunek pracy. Umowa o pracę nakładczą. Wykonywanie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Prowadzenie pozarolniczej działalności. Współpraca przy wykonywaniu umowy agencyjnej lub zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Wykonywanie współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności. Słuchacz Krajowej Szkoły Administracji Publicznej im. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego. Członek rady nadzorczej. Posel pobierający uposażenie poselskie. Senator pobierający uposażenie.	N/O

N - osoba z tego tytułu nie podlega ubezpieczeniu zdrowotnemu

O - ubezpieczenie z tego tytułu jest obowiązkowe.

Przykład 15

Matylda od 1 stycznia 2023r. przebywa na urlopie wychowawczym. W dniu 1 kwietnia 2023 r. zawarła umowę zlecenia na czas nieokreślony. Od 1 kwietnia 2023 r. nie jest objęta ubezpieczeniem zdrowotnym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym, gdyż ma inny tytuł rodzący obowiązek ubezpieczenia zdrowotnego, jakim jest

wykonywanie pracy na podstawie umowy zlecenia.

Przykład 16

Katarzyna od 1 stycznia 2023 r. przebywa na urlopie wychowawczym i nie ma innych tytułów do ubezpieczenia zdrowotnego. Zatem jest objęta obowiązkowo tym ubezpieczeniem z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym.

Przykład 17

Krzysztof przebywa na urlopie wychowawczym i pobiera jednocześnie stypendium sportowe. Krzysztof jest objęty ubezpieczeniem zdrowotnym z tytułu pobierania stypendium, nie jest natomiast objęty tym ubezpieczeniem z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym, ponieważ składka finansowana z budżetu państwa opłacana jest tylko wtedy, gdy nie ma innej podstawy do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia.

Przykład 18

Andrzej w trakcie urlopu wychowawczego podjął studia. Ponieważ z obu tytułów składkę na ubezpieczenie zdrowotne finansuje budżet państwa, a przebywanie na urlopie wychowawczym było tytułem, który powstał wcześniej, Andrzej w dalszym ciągu jest objęty ubezpieczeniem zdrowotnym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym.

Podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne osób przebywających na urlopiach wychowawczych podlegających z tego tytułu ubezpieczeniu zdrowotnemu stanowi kwota odpowiadająca wysokości specjalnego zasiłku opiekuńczego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych.

Podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne nie jest ograniczona w roku kalendarzowym, tak jak to ma miejsce w przypadku podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Dlatego też płatnik, mimo niewykazywania z tytułu urlopu wychowawczego składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (powyżej górnej rocznej podstawy wymiaru) w dalszym ciągu jest zobowiązany wykazywać składkę na ubezpieczenie zdrowotne za te osoby.

Składka jest miesięczna i niepodzielna, zatem ustalając podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne za dany miesiąc rozliczeniowy nie stosuje się zasady proporcjonalnego zmniejszania w stosunku do okresu podlegania temu ubezpieczeniu.

Składka na ubezpieczenie zdrowotne wynosi **9%** podstawy wymiaru i powinna być zaokrąglana według takich samych zasad, jakie obowiązują w odniesieniu do składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (tj. do pełnych groszy w górę, jeżeli końcówka jest równa lub wyższa od 0,50 grosza, bądź w dół, jeżeli jest niższa od 0,50 grosza).

Przykład 19

Pani Agnieszka od 16 czerwca 2022 r. przebywa na urlopie wychowawczym i z tego tytułu jest objęta ubezpieczeniem zdrowotnym. Podstawę wymiaru składki na to ubezpieczenie stanowi kwota 620 zł. (tj. pełna kwota specjalnego zasiłku opiekuńczego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych).

Przykład 20

Pan Marek przebywa na urlopie wychowawczym od 1 maja 2022 r., a od 5 do 15 maja 2022r. wykonywał pracę na podstawie umowy zlecenia. Ustalając podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne tej osoby za maj, za okres podlegania z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym, płatnik powinien wykazać w raporcie pełną kwotę specjalnego zasiłku opiekuńczego.

Przykład 21

Julita przebywała na urlopie wychowawczym przez cały maj 2022 r. i z tego tytułu była objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi oraz ubezpieczeniem zdrowotnym. Składka na ubezpieczenie zdrowotne powinna być wyliczona następująco:

$$620 \text{ zł} \times 9\% = 55 \text{ zł } 80 \text{ gr.}$$

Przykład 22

Pracownica - Malwina od 5 maja 2022 r. przebywa na urlopie wychowawczym. Z tego tytułu jest objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi oraz ubezpieczeniem zdrowotnym. W kwietniu 2022 r. osiągnęła górną roczną kwotę podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Zatem pracodawca nie oblicza składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od części przychodów ze stosunku pracy. Nie oblicza także

składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym. Natomiast oblicza składkę na ubezpieczenie zdrowotne, zarówno z tytułu wykonywania pracy jako pracownik, jak i z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym. Podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne nie podlega rocznemu ograniczeniu.

[Załącznik 2](#) do niniejszego poradnika stanowi wzór oświadczenia do wykorzystania przez płatników składek w celu prawidłowego ustalenia obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego osoby przebywającej na urlopie wychowawczym.

2. Osoby pobierające zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego.

Zasiłek macierzyński nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne. W okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego nie wygasa prawo do świadczeń z ubezpieczenia zdrowotnego.

IV. Zgłaszanie do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego oraz rozliczanie należnych składek

1. Osoby przebywające na urlopie wychowawczym

Zgłoszenie do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych oraz ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym należy do obowiązków płatnika składek. Zgłoszenia tego dokonuje się poprzez wykazanie ubezpieczonego w imiennym raporcie miesięcznym ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 1211. Przekazanie tego raportu jest traktowane na równi ze zgłoszeniem do ubezpieczeń. Dodatkowo płatnicy składek są zobowiązani do przekazania za osoby przebywające na urlopie wychowawczym raportu ZUS RSA z kodem świadczenia/przerwy 121, 122.

Płatnikami składek za osoby przebywające na urlopie wychowawczym są:

- pracodawcy,
- rolnicze spółdzielnie produkcyjne.

Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym powinna być wykazana w imiennym raporcie miesięcznym ZUS RCA w bloku III.B w polu 04, a składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe powinny być wykazywane – w polu 15 (kwota składki na ubezpieczenie emerytalne finansowana przez budżet państwa) i w polu 16 (kwota składki na ubezpieczenia rentowe finansowana przez budżet państwa).

Następnie składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe - sumowane z raportów ZUS RCA - powinny być wykazywane w deklaracji rozliczeniowej ZUS DRA w bloku IV pola 10, 11 oraz 12 (składki finansowane przez budżet państwa).

Podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym powinna być wykazana w imiennym raporcie ZUS RCA w bloku III.C.

Składka na to ubezpieczenie powinna być wykazana - w ZUS RCA w bloku III.C., polu 03 (kwota składki na ubezpieczenie zdrowotne finansowana przez budżet państwa)

Następnie składki na ubezpieczenie zdrowotne wykazane w raportach imiennych osób przebywających na urlopiach wychowawczych, podlegających z tego tytułu ubezpieczeniu zdrowotnemu, należy zsumować i wykazywać w bloku VI w polu 04 deklaracji rozliczeniowej ZUS DRA.

Jeżeli osoba przebywająca na urlopie wychowawczym poinformuje płatnika składek, że w okresie urlopu wychowawczego ma inny tytuł do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych bądź ma ustalone prawo do emerytury lub renty albo ma inny obowiązkowy tytuł do ubezpieczenia zdrowotnego, **nie powinna być zgłaszana** przez płatnika do ubezpieczeń z kodem tytułu ubezpieczenia 1211. Oznacza to, że osoba ta nie powinna być wykazywana w imiennych raportach miesięcznych ZUS RCA z kodem tytułu 1211.

W przypadku osób zatrudnionych u kilku pracodawców i przebywających z tego tytułu na urloпах wychowawczych – składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe powinny być rozliczane przez każdego z płatników składek z uwzględnieniem wskazanych ograniczeń (patrz rozdział II), a następnie Zakład Ubezpieczeń Społecznych opłaci składki od podstawy wymiaru nie wyższej, niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek i nie niższej niż 75% kwoty minimalnego wynagrodzenia.

Za osoby zatrudnione u kilku pracodawców i przebywające z tego tytułu na urloпах wychowawczych składka na ubezpieczenie zdrowotne powinna być rozliczana przez płatnika, u którego tytuł do ubezpieczenia (urlop wychowawczy) powstał najwcześniej. Jeżeli tytuły powstały równocześnie, składka powinna być rozliczana przez płatnika wskazanego przez ubezpieczonego.

Przykład 23

Pracownica – Zuzanna od 5 maja 2022 r. przebywa na urlopie wychowawczym. Jest objęta z tego tytułu ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi oraz ubezpieczeniem zdrowotnym. Pracodawca jest obowiązany do zgłoszenia osoby do ubezpieczeń poprzez wykazanie jej w raporcie ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia 1211, w którym wykazuje podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz na ubezpieczenie zdrowotne, a także należne składki. Dodatkowo pracodawca ma obowiązek przekazania imiennego raportu ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 0110, w którym wykaże przychód z tytułu umowy o pracę. Jeżeli pracownik nie miał wypłaconego lub postawionego do dyspozycji przychodu, wówczas podstawa wymiaru składek wynosi „0”, Pracodawca przekazuje także raport ZUS RSA z kodem tytułu ubezpieczenia 0110, w którym wskazuje kod świadczenia/przerwy: 121 albo 122 i okres od 5-31 maja 2022 r.

Przykład 24

Pracownik Marek od 1 stycznia 2023 r. przebywa na urlopie wychowawczym. Od 10 do 30 kwietnia 2023 r. wykonywał pracę na podstawie umowy zlecenia (o tym fakcie poinformował pracodawcę). Marek od 10 do 30 kwietnia 2023 r. obowiązkowo jest objęty ubezpieczeniami emerytalnym, rentowymi i wypadkowemu z tytułu umowy

zlecenia. Nie jest natomiast objęty ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym. Za kwiecień 2023 r. pracodawca jest zobowiązany przekazać:

- raport imienny ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 1211, w którym wykazuje podstawy wymiaru i należne składki na ubezpieczenia społeczne za okres od 1 do 9 kwietnia oraz składkę na ubezpieczenie zdrowotne (w pełnej wysokości),
- raport ZUS RSA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 0110, w którym wskazuje okres 01-30 kwietnia 2023 r. i kod świadczenia/przerwy 121 (przerwa związana z urlopem wychowawczym)
- raport ZUS RSA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 1211, w którym wskazuje okres 10-30 kwietnia 2023 r. i kod świadczenia przerwy – 350. Raport ten informuje, że osoba ta w okresie od 10 do 30 kwietnia 2023 r. nie jest objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym.

Przykład 25

Marianna przebywała na urlopie wychowawczym przez cały styczeń 2023 r. oraz poinformowała płatnika składek, że od 1 stycznia 2023 r. pobiera rentę z tytułu niezdolności do pracy. Nie jest ona objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi oraz ubezpieczeniem zdrowotnym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym. W związku z tym, płatnik składek za styczeń nie sporządza dokumentów rozliczeniowych za tę osobę z kodem tytułu ubezpieczenia 1211. Zobowiązany jest natomiast do sporządzenia raportu ZUS RSA z kodem tytułu 0110, w którym wykazuje przerwę związaną z urlopem wychowawczym (kod przerwy odpowiednio: 121 lub 122).

Przykład 26

Pracownica Krystyna w okresie 1-5 lipca 2023 r. przebywała na urlopie wypoczynkowym, natomiast od 6 lipca - na urlopie wychowawczym. Nie ma ona ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie ma innego tytułu rodzącego obowiązek ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego. Wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy wypłacono w lipcu.

Płatnik składek powinien złożyć za **lipiec**:

- imienny raport ZUS RSA z kodem tytułu 0110 i kodem świadczenia/przerwy 121 za okres 6-31 lipca,
- imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu 0110, w którym wykaże składki na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne od wynagrodzenia za urlop wypoczynkowy,
- raport imienny ZUS RCA z kodem 1211 - w którym wykaże podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (w kwocie 26/31 podstawy wymiaru obliczonej na zasadach podanych wyżej) oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne 620 zł (w pełnej kwocie specjalnego zasiłku opiekuńczego) oraz składkę na ubezpieczenie zdrowotne.

Przykład 27

Pracownica Marzena przebywała na urlopie wypoczynkowym w okresie od 1-5 lipca 2023 r., a następnie na urlopie wychowawczym od 6 do 31 lipca. Zgodnie z informacją złożoną płatnikowi składek, w okresie od 10 do 17 lipca wykonywała umowę zlecenia. Wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy wypłacono w lipcu. Płatnik składek powinien złożyć za **li- piec**:

- imienny raport ZUS RSA z kodem tytułu ubezpieczenia 0110 i kodem świadczenia/przerwy 121 za okres 6-31 lipca,
- imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia 0110, w którym wykaże składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne od wynagrodzenia za urlop wypoczynkowy,
- imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia 1211, w którym wykaże podstawę wymiaru i składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe obliczone od kwoty 18/31 podstawy wymiaru składek (obliczonej na zasadach podanych wyżej) oraz podstawę wymiaru (w kwocie odpowiadającej wysokości specjalnego zasiłku opiekuńczego tj. 620 zł) i składkę na ubezpieczenie zdrowotne,
- imienny raport ZUS RSA z kodem tytułu ubezpieczenia 1211 i kodem świadczenia/przerwy 350 za okres od 10 do 17 lipca.

Przykład 28

Alina przebywająca na urlopie wychowawczym, skorzystała z uprawnienia do obniżenia wymiaru czasu pracy w okresie przysługiwania urlopu wychowawczego, zgodnie z art. 186⁷ Kodeksu pracy.

Tak więc uprawniona do urlopu wychowawczego, w rzeczywistości nie korzysta z tego urlopu, gdyż złożyła wniosek i korzysta z obniżenia wymiaru czasu pracy zgodnie z art. 186⁷ kp. Płatnik składek za ten okres wykazuje za ubezpieczoną dane w imiennych raportach rozliczeniowych za każdy miesiąc, tak jak w przypadku pozostałych pracowników.

W takim przypadku nie należy sporządzać raportów ZUS RSA z kodem tytułu ubezpieczenia 0110 i kodem świadczenia/przerwy 121 lub 122 oraz raportów ZUS RCA z kodem 1211, gdyż osoba ta nie jest objęta ubezpieczeniami z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym.

2. Osoby pobierające zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego

Także w przypadku **osób pobierających zasiłek macierzyński lub zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego**, płatnik składek dokonuje zgłoszenia poprzez wykazanie ubezpieczonego w raporcie ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 1240. Nie wypełnia natomiast zgłoszenia ZUS ZUA.

Płatnikami składek za osoby pobierające zasiłek macierzyński są:

- pracodawcy, jeżeli są uprawnieni do wypłaty zasiłku,
- jednostka organizacyjna lub osoba fizyczna pozostająca z inną osobą fizyczną w stosunku prawnym uzasadniającym objęcie ubezpieczeniami społecznymi (np. zleceniodawca w stosunku do zleceniobiorcy, jeżeli wypłaca zasiłek macierzyński),
- podmiot, na rzecz którego wykonywana jest odpłatnie praca w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, w stosunku do osób pobierających zasiłek macierzyński, jeżeli zasiłek wypłaca ten podmiot,

- Zakład Ubezpieczeń Społecznych w stosunku do osób, którym wypłaca zasiłek macierzyński lub zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego.

Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego powinna być wykazana w imiennym raporcie miesięcznym ZUS RCA w bloku III.B, a składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe powinny być wykazywane – w polu 15 (kwota składki na ubezpieczenie emerytalne finansowana przez budżet państwa) i w polu 16 (kwota składki na ubezpieczenia rentowe finansowana przez budżet państwa).

Następnie składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe - sumowane z raportów ZUS RCA - powinny być wykazywane w deklaracji rozliczeniowej ZUS DRA w bloku IV pola 10, 11 oraz 12 (składki finansowane przez budżet państwa).

- Osoba prowadząca pozarolniczą działalność, która uzyska prawo do zasiłku macierzyńskiego (także z tytułu prowadzenia działalności) powinna dokonać wyrejestrowania z ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu prowadzenia działalności i dokonać zgłoszenia do obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności. W tym okresie może ona przystąpić również do dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych.

WAŻNE

Nabycie prawa do zasiłku macierzyńskiego powoduje ustanie z mocy prawa dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego z tytułu prowadzonej działalności pozarolniczej. Po ustaniu zasiłku macierzyńskiego, jeżeli działalność nadal jest wykonywana oraz jeżeli nie zachodzą okoliczności wyłączające obowiązek ubezpieczeń, osoba ta powinna wyrejestrować się z ubezpieczenia zdrowotnego i ponownie zgłosić się do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu działalności. Osoba ta może również przystąpić do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego. Powyższe dotyczy osób, które w trakcie pobierania zasiłku macierzyńskiego nadal prowadzą działalność, tj. nie zgłosiły jej zawieszenia na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej.

WAŻNE

Warunkiem objęcia dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym z tytułu prowadzenia działalności po ustaniu zasiłku macierzyńskiego jest złożenie ponownego zgłoszenia do tego ubezpieczenia na formularzu zgłoszenia ZUS ZUA. Objęcie tym ubezpieczeniem następuje na ogólnych zasadach określonych art. 14 ust. 1 i 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, tj. od dnia wskazanego na zgłoszeniu, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym zgłoszenie zostało złożone. Objęcie od dnia wskazanego na zgłoszeniu może nastąpić, o ile zostanie ono złożone w terminie 7 dni od daty powstania obowiązku ubezpieczeń emerytalnego i rentowych. Jeżeli prawo do zasiłku macierzyńskiego nabywa osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność także powinna zostać odpowiednio wyrejestrowana i zgłoszona jako osoba pobierająca zasiłek macierzyński, analogicznie jak osoba prowadząca pozarolniczą działalność.

Powyższy tryb postępowania dotyczy także zleceniobiorców i osób z nimi współpracujących, osób wykonujących pracę nakładczą oraz osób duchownych.

Płatnik składek, który jest uprawniony do wypłaty wykonawcy, zleceniobiorcy, osobie z nim współpracującemu oraz innej, zasiłku macierzyńskiego, jest zobowiązany do przekazania imiennego raportu ZUS RSA z kodem świadczenia/przerwy: 311, (albo 319, 325, 327), okresem i liczbą dni zasiłkowych oraz kwotą wypłaconego zasiłku. Ma także obowiązek przekazania za ubezpieczonych imiennych raportów:

- ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 1240 z wykazaną kwotą wypłaconego zasiłku macierzyńskiego jako podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe,
- oraz raportu ZUS RCA z rozliczeniem składki na ubezpieczenie zdrowotne z tytułu, z którego osoba nabyła prawo do zasiłku macierzyńskiego.

Natomiast płatnicy składek, którzy nie są uprawnieni do wypłaty tym ubezpieczonym zasiłku macierzyńskiego (bo tej wypłaty dokonuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych), nie są zobowiązani do przekazania imiennego raportu ZUS RSA. Po wyrejestrowaniu ich z ubezpieczeń społecznych i zgłoszeniu do ubezpieczenia zdrowotnego, są zobowiązani do comiesięcznego rozliczania składki na to ubezpieczenie, oczywiście pod warunkiem, że podlegają jedynie ubezpieczeniu zdrowotnemu. Rozliczenia składek na

ubezpieczenia emerytalne i rentowe za te osoby z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego dokona Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

W przypadku:

- osób prowadzących pozarolniczą działalność,
- osób z nimi współpracujących,
- zleceniobiorców, którzy przejęli obowiązki płatnika składek na własne ubezpieczenia na podstawie art. 109 rozporządzenia Rady (EWG) nr 574/72 albo art. 21 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 987/2009,
- oraz duchownych,

którym zasiłki macierzyńskie są zawsze wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, po ich wyrejestrowaniu z ubezpieczeń społecznych i zgłoszeniu do ubezpieczenia zdrowotnego, płatnik składek przekazuje co miesiąc imienny raport ZUS RCA z rozliczeniem składki ubezpieczenie zdrowotne, nie przekazuje raportu ZUS RSA. Oczywiście osoba prowadząca pozarolniczą działalność, która opłaca składki tylko na własne ubezpieczenia nie składa raportu ZUS RCA, ale rozliczenia tej składki dokonuje w deklaracji rozliczeniowej ZUS DRA. Oddział ZUS jako płatnik składek sporządza za te osoby raporty ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia 1240 i rozliczeniem wypłaconego zasiłku macierzyńskiego jako podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

Odrębny tryb postępowania dotyczy zleceniobiorców i osób z nimi współpracujących oraz osób wykonujących odpłatnie pracę na podstawie skierowania do pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, którzy z mocy przepisów szczególnych nie podlegają ubezpieczeniu zdrowotnemu. Z tego powodu osoby te nie mogą zostać wyrejestrowane z ubezpieczeń społecznych w związku z nabyciem prawa do zasiłku macierzyńskiego. Oczywiście nie ma to wpływu na podleganie tych osób ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego. Jeżeli płatnik składek jest uprawniony do wypłaty tym ubezpieczonym zasiłku macierzyńskiego, wówczas jest zobowiązany do przekazania za nie imiennego raportu ZUS RSA z właściwym kodem tytułu ubezpieczenia, kodem świadczenia/przerwy 311 (albo 319, 325, 327), okresem, liczbą dni zasiłkowych oraz

kwotą wypłaconego zasiłku. Wówczas przekazuje także imienny raport ZUS RCA z wykazaną kwotą wypłaconego zasiłku jako podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego. Natomiast jeżeli płatnik nie jest uprawniony do wypłaty zasiłku macierzyńskiego, jest także zobowiązany do przekazania imiennego raportu ZUS RSA, w którym wskazuje jedynie kod świadczenia/przerwy i okres przerwy w opłacaniu składek. Pole „kwota” pozostaje puste albo wpisuje „0”; płatnik nie wypełnia także pola „liczba dni zasiłkowych/liczba wypłat”. Natomiast rozliczenia składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego dokonuje za te osoby Zakład Ubezpieczeń Społecznych w imiennym raporcie miesięcznym ZUS RCA.

Przykład 29

Krystyna prowadząca pozarolniczą działalność od 5 stycznia 2023 r. nabyła prawo do zasiłku macierzyńskiego. Nie zawiesiła prowadzenia działalności, a w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego nie wyraża woli podlegania dobrowolnym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu prowadzenia działalności. Jest objęta obowiązkowo z tego tytułu jedynie ubezpieczeniem zdrowotnym. Dlatego też powinna dokonać wyrejestrowania z ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego i zgłosić się na formularzu ZUS ZZA do ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu prowadzenia działalności. Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokona zgłoszenia tej osoby do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego.

Przykład 30

Pracownica Alina w trakcie urlopu macierzyńskiego pobrała zasiłek za okres 1-14 listopada 2022 r., a następnie od 15 listopada 2022 r. przebywa na urlopie wychowawczym. Osobie tej wypłacono zasiłek macierzyński za listopad w listopadzie 2022 r. Wykonuje ona nadal działalność gospodarczą, którą rozpoczęła od 3 listopada 2018 r.

Płatnik składek (pracodawca) za listopad 2022 r. powinien przekazać za tę osobę:

- imienny raport ZUS RSA z kodem tytułu 0110 i kodem świadczenia/przerwy 311 za okres 1-14 listopada, w którym wykaże kwotę wypłaconego zasiłku macierzyńskiego,

- imienny raport ZUS RSA z kodem tytułu 0110 i kodem świadczenia/przerwy 121 za okres od 15 do 30 listopada,
- imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu 1240 - w którym obliczy składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od podstawy wymiaru równej kwocie wypłaconego zasiłku macierzyńskiego,

Płatnik składek nie będzie sporządzał raportu ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia 1211, ponieważ pracownica nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz ubezpieczeniu zdrowotnemu z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym z uwagi na fakt, że ma inny tytuł do ubezpieczeń (wykonywanie działalności gospodarczej).

Przykład 31

Julian – pracownik w dniu 6 sierpnia 2023 r. otrzymał wypłatę (wraz z wypłatą wynagrodzenia za pracę za lipiec 2023 r.) zasiłku macierzyńskiego z tytułu przebywania na urlopie ojcowskim od 9 do 22 lipca 2023 r. Płatnik składek (uprawniony do wypłaty zasiłku macierzyńskiego) jest zobowiązany do przekazania:

- **za lipiec 2023 r.** – imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 1240, w którym wykaże podstawę wymiaru i kwotę składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w wysokości „0”,
- oraz imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 0110, w którym wskaże podstawę wymiaru i kwotę składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne, jeżeli w lipcu 2023 r. otrzymał przychód z tytułu pracy stanowiący podstawę wymiaru składek na te ubezpieczenia. Jeżeli nie otrzymał przychodu – podstawa wymiaru składek i kwota składek wynosi „0”,
- **za sierpień 2023 r.** – imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 1240 i wykazaną kwotą zasiłku macierzyńskiego jako podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz rozliczeniem należnych składek,
- oraz raport ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 0110 i wykazaną kwotą przychodu (wynagrodzenia za lipiec 2023 r.), który stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe z tytułu umowy o pracę,

- oraz raport ZUS RSA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 0110 i kodem świadczenia/przerwy 311, z wykazanym okresem od 9 do 22 lipca 2023 r., liczba dni zasiłkowych/liczba wypłat oraz kwotą zasiłku,
- oraz raport ZUS RSA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 1240, z wykazanym okresem 1-31 sierpnia 2023 r. i kodem świadczenia/przerwy 350. Ten raport wskazuje, że dana osoba nie podlega już ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego.

Przykład 32

Malina - zleceniobiorca - (objęta obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym, rentowymi i wypadkowym oraz, dobrowolnie, ubezpieczeniem chorobowym) od 1 maja 2023 r. nabyła prawo do zasiłku macierzyńskiego. Nie ma innego tytułu do ubezpieczeń społecznych, nie wnosi o objęcie dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia. Malina w maju 2023 r. otrzymała odpłatność z tytułu umowy zlecenia w kwocie 2000 zł (w tym 500 zł – należne za okres od 1 maja 2023 r.). Zleceniodawca nie jest uprawniony do wypłaty zasiłku macierzyńskiego. Płatnik składek powinien wyrejestrować zleceniobiorcę z ubezpieczeń społecznych i zgłosić od 1 maja 2023 r. na formularzu ZUS ZZA do ubezpieczenia zdrowotnego z kodem tytułu ubezpieczenia 0411.

Za maj 2023 r. zleceniodawca jest obowiązany przekazać:

- imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia 0411, w którym wykaże kwotę 500 zł jako podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia 3000, w którym wykaże kwotę 1500 zł jako podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe oraz kwotę 1331,10 zł jako podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne [1500 zł - 168,90 zł (składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe finansowane przez ubezpieczonego)].

Płatnik składek nie przekazuje raportu ZUS RSA. Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokona zgłoszenia tej osoby do ubezpieczeń społecznych z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego.

Przykład 33

Pracownica Elżbieta w trakcie urlopu macierzyńskiego pobrała w grudniu 2022 r. zasiłek macierzyński w kwocie 1800 zł za okres 1-15 grudnia 2022 r. Następnie od 16 grudnia przeszła na urlop wychowawczy. Elżbieta poinformowała płatnika, że w dniach 20-29 grudnia 2022 r. wykonywała umowę zlecenia.

Płatnik składek powinien złożyć za **grudzień**:

- imienny raport ZUS RSA z kodem tytułu 0110 i kodem świadczenia/przerwy 311, w którym wykaże kwotę zasiłku macierzyńskiego oraz okres 1-15 grudnia,
- imienny raport ZUS RSA z kodem tytułu 0110 i kodem świadczenia/przerwy 121, w którym wykaże przerwę związaną z urlopem wychowawczym 16-31 grudnia,
- imienny raport ZUS RSA z kodem tytułu 1211 i kodem świadczenia/przerwy 350 za okres 20-29 grudnia 2022 r.,
- imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu 1240 - w którym od kwoty zasiłku macierzyńskiego obliczy składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe,
- imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu 1211 - w którym wykaże podstawę wymiaru i składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe obliczone od kwoty 6/31 podstawy wymiaru składek (obliczonej na zasadach podanych wyżej) oraz podstawę wymiaru (w kwocie odpowiadającej wysokości specjalnego zasiłku opiekuńczego tj. 620 zł) i składkę na ubezpieczenie zdrowotne.

WAŻNE

Raport ZUS RSA z kodem pracowniczym 0110 i kodem świadczenia/przerwy np. 311 oraz kodem tytułu 1240 i kodem świadczenia/przerwy 350 należy umieścić na tej samej stronie formularza ZUS RSA.

Przykład 34

W styczniu 2023 r., na podstawie wyroku sądowego, Magdalena otrzymała wypłatę zasiłku macierzyńskiego za okres maj-październik 2021 r. Jest ona nadal pracownikiem zatrudnionym u tego płatnika. Od listopada 2021 r. nie podlega już ubezpieczeniom społecznym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego (po zakończeniu urlopu

macierzyńskiego wróciła do pracy). Za okres maj-październik 2021 r. płatnik nie składał raportów z kodem tytułu ubezpieczenia 1240. Natomiast od 1 listopada 2021 r. płatnik składa odpowiednie raporty ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia 0110.

W związku z wypłatą zasiłku macierzyńskiego płatnik składek powinien złożyć za **styczeń 2023 r.**:

- raport imienny ZUS RSA z kodem tytułu 0110 i kodem świadczenia/przerwy 311, w którym wykaże kwotę zasiłku macierzyńskiego za okres maj-październik 2021.

W raporcie ZUS RCA za **styczeń 2023 r.** z kodem tytułu ubezpieczenia 1240 płatnik powinien naliczyć składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od wypłaconych zasiłków macierzyńskich za okres maj-październik. Równocześnie płatnik powinien złożyć za okres 1-31 stycznia raport imienny ZUS RSA z kodem tytułu 1240 i kodem świadczenia/przerwy 350.

Ponadto, za okres maj-październik 2021 r. płatnik powinien złożyć "zerowe" raporty ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia 1240.

Przykład 35

Elżbieta przebywa na urlopie wychowawczym i jest z tego tytułu objęta, ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi oraz ubezpieczeniem zdrowotnym. Elżbieta urodziła kolejne dziecko w dniu 17 września 2023 r. Zasiłek macierzyński za wrzesień wypłacono we wrześniu.

Płatnik powinien złożyć za **wrzesień**:

- imienny raport ZUS RSA z kodem tytułu 0110 i kodem świadczenia/przerwy 121 za okres 1-16 września,
- imienny raport ZUS RSA z kodem tytułu ubezpieczenia 0110 i kodem świadczenia/przerwy 311 za okres od 17 do 30 września, w którym wykaże kwotę wypłaconego zasiłku macierzyńskiego,
- imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia 1211 - w którym obliczy za styczeń składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tej osoby od kwoty 16/30 podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe

obliczone na zasadach podanych wyżej) oraz składkę na ubezpieczenie zdrowotne od kwoty specjalnego zasiłku opiekuńczego (pełnej kwoty świadczenia tj. 620 zł),

- imienny raport ZUS RCA z kodem 1240, w którym obliczy składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od kwoty zasiłku macierzyńskiego.

Przykład 36

Zuzanna od 1 sierpnia 2023 r. przebywa na urlopie macierzyńskim. W sierpniu otrzymała tylko wypłatę zasiłku chorobowego (od 1 lipca do 31 lipca przebywała na zwolnieniu lekarskim). We wrześniu otrzymała wypłatę zasiłku macierzyńskiego.

Płatnik składek za tę osobę powinien złożyć za **sierpień 2023 r.**:

- imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 1240 z wykazaną „zerową” podstawą wymiaru i „zerowymi” kwotami składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe,
- imienny raport ZUS RSA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 0110 i kodem świadczenia/przerwy 313 oraz wykazanym okresem (1-31 lipca), liczbą dni zasiłkowych/liczbą wypłat i kwotą wypłaconego zasiłku chorobowego,

Płatnik składek powinien złożyć za **wrzesień 2023 r.:**

- imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 1240 i wykazaną kwotą zasiłku macierzyńskiego jako podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe,
- imienny raport ZUS RSA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 0110 i kodem świadczenia/przerwy 311, liczbą dni zasiłkowych/liczbą wypłat oraz wykazanym okresem 1-31 sierpnia i kwotą zasiłku macierzyńskiego,
- imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 0110 i wykazaną podstawą wymiaru i kwotami składek na ubezpieczenia społeczne (jeżeli otrzymała przychód z tytułu pracy stanowiący podstawę wymiaru składek). Jeżeli natomiast pracownik we wrześniu nie otrzymał żadnego przychodu z tytułu pracy stanowiącego podstawę wymiaru składek, wówczas płatnik składek w imiennym raporcie ZUS RCA wykazuje „zerową” podstawę wymiaru i „zerowe” kwoty składek na ubezpieczenia społeczne.

Przykład 37

Pracownik Zbigniew przebywa od 9 do 22 lipca 2023 r. na urlopie ojcowskim, z tytułu którego otrzymał prawo do zasiłku macierzyńskiego. Zasiłek wraz z wynagrodzeniem za lipiec płatnik składek wypłacił w sierpniu 2023 r.

Płatnik składek powinien złożyć za **lipiec 2023 r.:**

- imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 1240 i „zerową” podstawą wymiaru i „zerowymi” kwotami składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe,
- imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 0110 z wykazaną podstawą wymiaru i kwotami składek z tytułu pracy **(jeżeli pracownik otrzymał w lipcu przychód z tytułu pracy stanowiący podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, np. wypłatę wynagrodzenia za czerwiec)**. Jeżeli w lipcu pracownik nie otrzymał przychodu z tytułu pracy stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, wówczas płatnik składek w raporcie wykazuje „zerową” podstawę wymiaru i „zerowe” składki na ubezpieczenia społeczne.

Płatnik składek powinien złożyć za **sierpień 2023 r.:**

- imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 1240 i wykazaną kwotą zasiłku macierzyńskiego jako podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz kwotami składek na te ubezpieczenia,
- imienny raport ZUS RCA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 0110 w związku z wypłatą przychodu (wynagrodzenia) za lipiec, stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu umowy o pracę,
- imienny raport ZUS RSA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 1240 , z liczbą dni zasiłkowych/liczbą wypłat, okresem 1-31 sierpnia i kodem świadczenia/przerwy 350,
- imienny raport ZUS RSA z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi 0110 i kodem świadczenia/przerwy 327 z wykazanym okresem 9-22 lipca, liczbą dni zasiłkowych/liczbą wypłat oraz kwotą zasiłku,

Załączniki

Załącznik 1

OŚWIADCZENIE

dla celów ustalenia obowiązku ubezpieczeń społecznych

osoby przebywającej na urlopie wychowawczym

(wypełnia ubezpieczony na podstawie art. 36 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych – Dz. U. z 2022 r. poz. 1009, z późn. zm.)

Nazwisko.....

Imię.....

Data urodzenia.....PESEL.....

Seria i nr dowodu osobistego albo paszportu*/.....

Miejsce zamieszkania.....

.....

Oświadczam, że:

- mam ustalone prawo do emerytury Tak /Nie**/
 - mam ustalone prawo do renty (**) Tak/ Nie**/
- jeśli tak, podać od kiedy oraz numer decyzji.....

.....

- posiadam inny tytuł/y do ubezpieczeń społecznych Tak /Nie**/
- jeśli tak, podać jaki.....

jeśli tak, podać okres/y (od kiedy do kiedy).....

.....

O wszelkich zmianach w stosunku do danych zawartych w niniejszym oświadczeniu zobowiązuję się niezwłocznie powiadomić płatnika składek.

.....

(Data)

.....

(Podpis)

(*) podać gdy ubezpieczonemu nie nadano PESEL

(**) niepotrzebne skreślić

(***) z wyjątkiem rent przyznanych na podstawie przepisów prawa cywilnego

(np. renta wyrównawcza) oraz rent socjalnych przyznawanych na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2022 r. poz. 240, z późn. zm.).

Pouczenie

Ubezpieczenia emerytalne i rentowe

Zgodnie z art. 9 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1009, z późn. zm.) osoby przebywające na urloпах podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, jeżeli nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych.

Przez inny tytuł nie należy rozumieć tytułu, z którego dana osoba nabyła prawo do urlopu wychowawczego. W świetle powyższego:

- 1) osoba przebywająca na urlopie wychowawczym mająca ustalone prawo do emerytury lub renty nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym,
- 2) osoba przebywająca na urlopie wychowawczym nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, jeżeli:
 - pozostaje w stosunku pracy (dotyczy przypadków, gdy osoba przebywająca na urlopie wychowawczym podejmuje w tym okresie zatrudnienie w oparciu o umowę o pracę u własnego lub innego pracodawcy),
 - wykonuje umowę o pracę nakładczą,
 - jest członkiem rsp lub skr,
 - wykonuje umowę agencyjną lub umowę zlecenia albo inną umowę o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia,
 - prowadzi pozarolniczą działalność,
 - współpracuje przy wykonywaniu umowy agencyjnej lub zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia,
 - współpracuje przy prowadzeniu pozarolniczej działalności lub współpracuje z osobą fizyczną, o której mowa w art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (tj. z osobą korzystającą z ulgi na start),
 - pobiera uposażenie posła lub senatora,
 - pobiera stypendium sportowe,
 - pobiera stypendium dla słuchaczy Krajowej Szkoły Administracji Publicznej im. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego,
 - jest doktorantem otrzymującym stypendium doktoranckie,
 - jest członkiem rady nadzorczej pobierającym wynagrodzenie z tytułu pełnienia tej funkcji,
 - wykonuje pracę na podstawie skierowania w czasie odbywania kary lub tymczasowego aresztowania,
 - posiada status duchownego,
 - odbywa ćwiczenia wojskowe,
 - jest małżonkiem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Oznacza to, że jeżeli w okresie przebywania na urlopie wychowawczym osoba będzie wykonywała pracę na podstawie np. umowy zlecenia, wówczas będzie podlegała ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania tej umowy. W okresie wykonywania umowy nie będzie podlegała natomiast ubezpieczeniom z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym.

Osoba przebywająca na urlopie wychowawczym, która w trakcie trwania tego urlopu urodzi kolejne dziecko i nabywa tym samym prawo do zasiłku macierzyńskiego, podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego

OŚWIADCZENIE

**dla celów ustalenia obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego
osoby przebywającej na urlopie wychowawczym**

(wypełnia ubezpieczony)

Nazwisko.....

Imię.....

Data urodzenia.....PESEL.....

Seria i nr dowodu osobistego albo paszportu */.....

Adres zamieszkania.....

.....

Oświadczam, że:

- mam inny tytuł z którego jest opłacana składka na ubezpieczenie zdrowotne
- Tak /Nie**/

jeśli tak podać jaki.....

jeśli tak podać okres/y (od kiedy do kiedy)

.....

O wszelkich zmianach w stosunku do danych zawartych w niniejszym
oświadczeniu zobowiązuję się niezwłocznie powiadomić płatnika składek.

.....

(Data)

.....

(Podpis)

(*) podać gdy ubezpieczonemu nie nadano numeru PESEL

(**) niepotrzebne skreślić

POUCZENIE

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2561, z późn. zm.) obowiązkwowi ubezpieczenia zdrowotnego podlegają osoby korzystające z urlopu wychowawczego, niepodlegające obowiązkwowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu.

Osoby korzystające z urlopu wychowawczego podlegają obowiązkwowi ubezpieczeniu zdrowotnemu z tego tytułu wówczas, gdy nie mają (niezależnie od urlopu wychowawczego) innego tytułu, z którego obowiązkwowo opłacana jest składka na ubezpieczenie zdrowotne.

Stosownie do art. 66 ust.2 ustawy, status członka rodziny nie zwalnia osoby korzystającej z urlopu wychowawczego z obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego.

Inne tytuły rodzące obowiązek ubezpieczenia zdrowotnego:

Obowiązkwowi ubezpieczenia zdrowotnego podlegają:

- osoby spełniające warunki do objęcia ubezpieczeniami społecznymi lub ubezpieczeniem społecznym rolników, które są:
 - pracownikami w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych,
 - rolnikami lub ich domownikami w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników,
 - osobami prowadzącymi działalność pozarolniczą lub osobami z nimi współpracującymi, z wyłączeniem osób, które zawiesiły wykonywanie działalności gospodarczej na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej,
 - osobami wykonującymi pracę nakładczą,
 - osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, lub osobami z nimi współpracującymi,
 - osobami duchownymi,
 - członkami rolniczych spółdzielni produkcyjnych, spółdzielni kółek rolniczych lub członkami ich rodzin,
 - osobami pobierającymi świadczenie socjalne wypłacane w okresie urlopu oraz osobami pobierającymi zasiłek socjalny wypłacany na czas przekwalifikowania zawodowego i poszukiwania nowego zatrudnienia, a także osobami pobierającymi wynagrodzenie przysługujące w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie, wynikające z odrębnych przepisów lub z układów zbiorowych pracy,
 - osobami pobierającymi świadczenie szkoleniowe wypłacane po ustaniu zatrudnienia,
- żołnierze odbywający zasadniczą służbę wojskową, pełniący terytorialną służbę wojskową, zawodową służbę wojskową w trakcie kształcenia, żołnierze powołani do służby w aktywnej rezerwie w dniach pełnienia tej służby, żołnierze pasywnej rezerwy powołani na ćwiczenia wojskowe w dniach odbywania tych ćwiczeń lub pełniący służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny - o ile nie podlegają obowiązkwowi ubezpieczenia z innego tytułu,
- poborowi odbywający służbę zastępczą,
- osoby podlegające kwalifikacji wojskowej pełniące służbę w Policji, Straży Granicznej i Służbie Ochrony Państwa,
- żołnierze zawodowi
- policjanci,
- funkcjonariusze Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
- funkcjonariusze Agencji Wywiadu,
- funkcjonariusze Centralnego Biura Antykorupcyjnego,
- funkcjonariusze Służby Kontrwywiadu Wojskowego
- funkcjonariusze Służby Wywiadu Wojskowego,
- funkcjonariusze Służby Ochrony Państwa,
- funkcjonariusze Straży Granicznej,
- funkcjonariusze Straży Marszałkowskiej,
- funkcjonariusze Służby Celno-Skarbowej,
- funkcjonariusze Służby Więziennej,
- funkcjonariusze Państwowej Straży Pożarnej,
- posłowie pobierający uposażenia poselskie oraz senatorowie pobierający uposażenie senatorskie,
- sędziowie i prokuratorzy,
- ławnicy sądowi, niepodlegający obowiązkwowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu
- osoby pobierające emeryturę lub rentę, osoby w stanie spoczynku pobierające uposażenie lub uposażenie rodzinne oraz osoby pobierające uposażenie po zwolnieniu ze służby lub świadczenie pieniężne o takim samym charakterze,
- uczniowie w rozumieniu przepisów o systemie oświaty niepodlegający obowiązkwowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- dzieci przebywające w placówkach pełniących funkcje resocjalizacyjne, wychowawcze lub opiekuńcze lub w domach pomocy społecznej niepodlegające obowiązkwowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- dzieci do czasu rozpoczęcia realizacji obowiązku szkolnego nieprzebywające w placówkach, o których mowa w pkt.18, niepodlegające obowiązkwowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu, z zastrzeżeniem art. 81 ust. 8 pkt 3.

- studenci i uczestnicy studiów doktoranckich, niepodlegający obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu, z wyłączeniem osób, o których mowa w art. 3 ust. 2 pkt 1,
- absolwenci, którzy odbywają w Rzeczypospolitej Polskiej obowiązkowy staż, oraz osoby odbywające kursy języka polskiego lub kursy przygotowawcze do podjęcia nauki w języku polskim, o których mowa w przepisach odrębnych
- alumni wyższych seminariów duchownych i teologicznych, postulanci, nowicjusze i juniorzy zakonów męskich i żeńskich i ich odpowiedników, z wyłączeniem osób, o których mowa w art.3 ust. 2 pkt 2,
- słuchacze Krajowej Szkoły Administracji Publicznej im. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego,
- osoby pobierające stypendium sportowe po ukończeniu 15 roku życia, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- bezrobotni niepodlegający obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- osoby pobierające stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego dorosłych, na które zostały skierowane przez podmiot inny niż powiatowy urząd pracy, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu
- osoby pobierające zasiłek przedemerytalny lub świadczenie przedemerytalne oraz osoby nie pobierające zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego z przyczyn określonych w art. 27 ust. 1 pkt 3-6 i ust. 2 ustawy z 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- osoby pobierające zasiłek stały z pomocy społecznej, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- osoby, które uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, objęte indywidualnym programem integracji na podstawie przepisów o pomocy społecznej, niepodlegający obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- osoby pobierające specjalny zasiłek opiekuńczy lub dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania, przyznane na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne przyznane na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- osoby bezdomne wychodzące z bezdomności niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- osoby objęte indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego lub realizujące kontrakt socjalny w wyniku zastosowania procedury, o której mowa w art. 50 ust. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- kombatancki i osoby represjonowane niepodlegający ubezpieczeniu społecznemu w Rzeczypospolitej Polskiej lub niepobierający emerytury lub renty,
- cywilne niewidome ofiary działań wojennych niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- osoby korzystające z urlopu wychowawczego niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- osoby, o których mowa w art. 6a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- osoby uprawnione do świadczeń alimentacyjnych na podstawie ugody sądowej lub prawomocnego orzeczenia sądu niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- rolnicy i ich domownicy, którzy nie podlegają ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników niepodlegający obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego na podstawie pkt. 1-33 i 35-37,
- członkowie rad nadzorczych posiadający miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
- osoby powołane do pełnienia funkcji na mocy aktu powołania oraz prokurenci, które z tego tytułu pobierają wynagrodzenie
- aplikanci Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury,
- osoby pobierające nauczycielskie świadczenie kompensacyjne.

Ważne!

Zgodnie z art. 82 ust. 6 i 7 ustawy, w przypadku zbiegu tytułów do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego, o którym mowa w art. 66 ust. 1, składka finansowana z budżetu państwa jest opłacana tylko wtedy, gdy nie ma innej podstawy do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego. W takim przypadku ubezpieczony ma obowiązek poinformować płatnika składek o opłacaniu składek z innego tytułu do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego.

W przypadku zbiegu tytułów do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego, o którym mowa w art. 66 ust. 1, gdy w ramach każdego z tytułów składka finansowana jest z budżetu państwa, składka jest opłacana wyłącznie z tytułu, który powstał najwcześniej. Jeżeli tytuły powstały równocześnie, składka jest opłacana z pierwszego zgłoszonego tytułu do objęcia ubezpieczeniem zdrowotnym.

Wykaz aktów prawnych

1. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2026 r. poz. 199, z późn. zm.)
2. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1461, z późn. zm.)
3. Ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2026 r. poz. 377)
4. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2025 r. poz. 277, z późn. zm.)
5. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2025 r. poz. 1208 z późn. zm)